

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію

Ляшенко Катерини Іванівни

«Формування інноваційної компетентності в процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі»,

подану на здобуття

ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки

01 Освіта / Педагогіка

Україна перебуває в стадії реформування системи освіти. Змінюються освітні стандарти, вводяться нові стратегії розвитку вдосконалення професії вчителя. У зв'язку з цим зміщуються акценти навчання, важливим стає не тільки оволодіння знаннями та навичками, а й формування сучасних інноваційних компетентностей у майбутнього вчителя початкових класів.

Відповідно для цього необхідно підготувати фахівця нової генерації, спроможного втілювати нововведення та працювати із сучасними дітьми. Майбутній учитель початкових класів має бути інноваційним, цікавим, креативним та компетентним професіоналом. Закладам освіти необхідно створити відповідні педагогічні умови для формування інноваційної компетентності у майбутнього вчителя початкових класів.

З огляду на вищесказане, відзначаємо актуальність обраної теми дисертаційного дослідження «Формування інноваційної компетентності в процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі».

Дисертаційну роботу присвячено проблемі розробки та впровадження педагогічних умов формування інноваційної компетентності в процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі та створенню освітнього компонента за вибором студента «Інноваційна компетентність учителя початкових класів».

З огляду на сказане цілком логічною є мета дисертаційної праці – визначити, обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність

педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки в педагогічному коледжі. Реалізація мети відбулася шляхом пошуку ключових характеристик педагогічних умов, які покладені в основу формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Дисертаційне дослідження Катерини Ляшенко вирізняється достатнім рівнем теоретичного аналізу, самостійного наукового пошуку, творчим підходом до вирішення наукових проблем.

Сформульовані об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження адекватні визначеній проблематиці. Вибір застосованих методів дослідження забезпечує досягнення мети й реалізацію поставлених завдань.

Основні результати дисертаційної роботи висвітлено у 4 одноосібних публікаціях, зокрема: 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні.

Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (255 найменувань, з них 19 іноземними мовами). Робота містить 17 додатків на 38 сторінках, 19 таблиць, 10 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 228 сторінок.

У першому розділі дослідження «Теоретико-методологічні засади формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі» зазначено, що на підставі вивчення науково-педагогічної літератури здійснено аналіз ключового поняття дослідження «інноваційна компетентність майбутнього вчителя початкових класів», подано його оновлене трактування; проведено діагностику рівнів сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі.

У контексті загальноприйнятих підходів (системний, особистісно-діяльнісний, інноваційно-технологічний та компетентнісний) встановлено, що до структури інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів входять такі компоненти: мотиваційно-креативний, професійно-змістовий, інноваційно-діяльнісний та особистісно-пізнавальний. К. І. Ляшенко розкрито значення кожного із визначених компонентів інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

У першому розділі дисертації здійснено діагностику сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів на підставі гіпотези дослідження, яка ґрунтується на припущенні про те, що формування інноваційної компетентності буде ефективним за таких педагогічних умов: 1) підвищення рівня мотивації до оволодіння інноваційною компетентністю майбутнім учителем початкових класів у педагогічному коледжі; 2) спрямованість змісту підготовки на набуття майбутнім учителем початкових класів інноваційної компетентності; 3) інтегральне поєднання традиційних методів навчання з інноваційними, спрямованими на активізацію моделювання професійних ситуацій на основі інноваційно-діялісного підходу.

Розроблено критерії й показники сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Відповідно до критеріїв та показників визначено та охарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі. Установлено, що більшість здобувачів освіти мала середній рівень сформованості інноваційної компетентності. Низький рівень сформованості інноваційної компетентності майбутніх учителів контрольної та експериментальної груп продемонстрував відсутність прагнення до професійного вдосконалення,

стійких ціннісних установок, креативних настанов; низькою потребою в особистісній ініціативі, низьким рівнем сприйняття нововведень.

У другому розділі – «Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі» – обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі, а також надано оцінку результатів експериментальної перевірки педагогічних умов.

У другому розділі за результатами обґрунтування педагогічних умов абсолютно доречно наголошено на тому, що саме сформованість інноваційної компетентності майбутнього фахівця впливає на його конкурентноспроможність.

Доволі повно й ґрунтовно висвітлено експериментальне впровадження педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі.

У результаті впровадження першої педагогічної умови визначено, що мотивація до інноваційної професійно-педагогічної діяльності характеризується продуктивною креативною діяльністю, рішенням нестандартних професійних проблем, високим рівнем розвитку професійних компетентностей. Інноваційна активність майбутнього вчителя початкових класів проявляється в ступені інтелектуальної ініціативи, у розвитку творчої активності, у переході до особистісно зорієнтованого навчання, у використанні навчальних ситуацій, а також орієнтація майбутнього вчителя на самоосвіту, саморозвиток, самовдосконалення.

Упровадження першої педагогічної умови відбувалося шляхом проведення низки позааудиторних заходів інноваційно-методичного спрямування: методичні семінари, дискусії, світові кафе, педагогічні читання, наукові пікніки, майстер-класи, освітні воркшопи, педагогічні

конкурси, фахові творчі зустрічі з провідними науковцями та вчителями, віртуальні подорожі тощо.

Розкриття в освітньому процесі другої педагогічної умови передбачало оновлення елементів змісту освітніх дисциплін, які характеризують сутність і специфіку професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, посилення спрямованості освітніх програм на забезпечення ефективності формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі. Розкрити другу педагогічну умову також стало можливим завдяки введенню спеціального курсу «Інноваційна компетентність учителя початкових класів» до навчального плану здобувачів освіти зазначеної спеціальності.

Реалізація третьої педагогічної умови дала можливість розширити спектр професійно-інноваційної підготовки студентів, зокрема здобувачів було злучено організації освітнього простору навчального кабінету – лабораторії початкової освіти ВСП «Лисичанський педагогічний фаховий коледж ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Цікавим, на наш погляд, є використання в освітньому процесі сучасних технології навчання, наприклад, сторітелінг, STEM-проекти, LEGO-конструювання, мобільне навчання, гейміфікація, SMART-технології, проєктивні методики навчання та ін.

Матеріали цього розділу є цінними та цікавими з точки зору практичності, адже у процесі дослідження було створено сучасні інноваційні засоби візуалізації освітнього процесу (презентації до проведення уроків початкової школи, відеододатки Powtoon, інтелект-карти, лепбуки, хмари слів, Scrum-дошки, дидактичні посібники тощо).

Під час дослідження було ткож експериментально перевірено ефективність застосування педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки в педагогічному коледжі. Порівняння результатів дослідження на констатувальному та контрольному етапах експерименту

дозволяють стверджувати про суттєві переваги результатів експериментальної групи над контрольною за всіма визначеними критеріями формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, що підтверджує висунуте припущення про ефективність розроблених педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Достовірність одержаних результатів підтверджено за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що дало змогу переконатись у статистично значущих результатах експериментально-дослідної роботи.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше: а) запропоновано власне трактування поняття інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; б) на основі наукових підходів проведено діагностику рівнів сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; в) обґрунтовано компоненти, критерії та показники сформованості інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; г) розроблено та розкрито педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; д) розроблено модель формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; е) створено спецкурс щодо формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі підготовки в педагогічному коледжі.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблені педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі можуть бути використані викладачами фахових дисциплін; упроваджено в освітній процес педагогічних закладів спецкурс «Інноваційна компетентність учителя початкових класів», у якому розкрито методику застосування сучасних інноваційних технологій у професійній діяльності вчителя початкових класів; запропоновано інструментарій інноваційних технологій навчання майбутнього вчителя початкових класів; обґрунтовано

ефективність роботи лабораторії початкової освіти як майданчика для реалізації педагогічних умов формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Результати роботи апробовано на достатньому рівні – у ході міжнародних, усеукраїнських та регіональних науково-практичних заходах.

Водночас при загальному позитивному враженні від дисертаційного дослідження К. І. Ляшенко вважаємо за необхідне висловити певні зауваження, побажання та рекомендації:

1. У роботі узагальнено розглянуто професійні компетентності вчителя початкових класів, виокремлено та деталізовано інноваційну компетентність. Варто зробити портрет сучасного вчителя початкових класів, а потім стисло описати найбільш значущі компетентності, у подальшому розглянути одну з них – інноваційну.

2. У дисертаційному дослідженні описано роботу з майбутніми учителями за кожною умовою, охарактеризовано шляхи її реалізації, але незрозуміло яким чином виміряно «наявність інтуїції» відповідно до визначеного критерію.

Однак, цілком очевидно, що зазначені зауваження не є істотними для оцінювання здобутків дисертації і стали наслідком підвищеного інтересу до предмету дисертаційного дослідження та науковими напрацюваннями автора.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.
Вважаю, що дисертація К. І. Ляшенко «Формування інноваційної компетентності в процесі підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічному коледжі» є завершеною науковою працею, яка містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що свідчать про її складність, систематичність та важливе значення для сфери освітніх та педагогічних наук. Дисертація повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка К. І. Ляшенко заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки.

РЕЦЕНЗЕНТ

Починкова Марія Миколаївна,
доктор педагогічних наук,
професор ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Марії Починкової завідоую

Олена Карачан